

Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036, ny 2. gangs behandling

Utvalg	Utvalgssaksnr.	Møtedato
Hovedutvalg for drift og forvaltning	2025/22	08.05.2025
Kommunestyret	2025/40	27.05.2025

Vedlegg:

- 1 Forslag til Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 versjon 24.4.25
- 2 Plankart versjon 24.4.25
- 3 Utnitt av plankart versjon 24.4.25
- 4 Merknadsbehandling
- 5 Høringsinnspill

Andre relevante saksdokumenter:

Link til Kommunekart med digitalt plankart med hensynssoner:

<https://www.kommunekart.com/klient/sate/satekart?urlid=d2605a83-9215-4dfe-bb95-95a60837d8f2>

Kommunedirektørens innstilling:

Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 vedtas i henhold til plan- og bygningsloven § 11-15 med følgende dokumenter:

- Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 versjon 24.4.25
- Plankart versjon 24.4.25

Hovedutvalg for drift og forvaltnings behandling i møte 08.05.2025:

Yngve Skarpsno Westby ble enstemmig valgt til saksordfører i kommunestyret.

Votering:

Kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

Hovedutvalg for drift og forvaltnings innstilling i møte 08.05.2025:

Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 vedtas i henhold til plan- og bygningsloven § 11-15 med følgende dokumenter:

1. Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 versjon 24.4.25
2. Plankart versjon 24.4.25

Kommunestyrets behandling i møte 27.05.2025:

Erik Sletten, Sp ba om å få sin habilitet vurdert da han eier ett av kulturminnene i kulturminneplanen.

Sletten fratrådte.

Erlend Enger møtte som vara.

Forslag fra Sp ved Ole André Storsnes:

Erik Sletten, Sp kjennes habil.

Håkan Stengrundet, H ba om å få sin habilitet vurdert da han eier flere eiendommer som er omtalt i kulturminneplanen.

Stengrundet fratrådte.

Levi Bjørseth møtte som vara.

Forslag fra Stine Akre, SV:

Håkan Stengrundet, H kjennes habil.

Forslag fra Frp ved Arnfinn Lysgård:

Erik Sletten og Håkan Stengrundet kjennes inhabile med hjemmel i kommuneloven § 11-10, jf. forvaltningsloven § 6 første ledd a.

Votering:

1. Erik Sletten ble kjent habil med 17 (Sp, SV, R og Aps Oddmund Myhr, Lars Sølva Rødsdalen, Elisabeth Sakrisson, Ingunn Tremoen, Siri Bråten og Turid Backe-Viken) mot 8 stemmer (H, Frp og Aps Yngve Skarpsno Westby og Gry Torgals).
2. Håkan Stengrundet ble kjent habil med 16 (Sp, SV og Aps Oddmund Myhr, Lars Sølva Rødsdalen, Elisabeth Sakrisson, Ingunn Tremoen, Siri Bråten og Turid Backe-Viken) mot 9 stemmer (H, Frp, R og Aps Yngve Skarpsno Westby og Gry Torgals).

Yngve Skarpsno Westby, Ap var saksordfører.

Tilleggsforslag fra SV ved Marit Nyhuus:

Kommunestyret ber om at kulturminneplanen - kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 rulleres i neste valgperiode.

Votering:

1. Hovedutvalg for drift og forvaltnings innstilling enstemmig vedtatt.
2. SVs tilleggsforslag enstemmig vedtatt.

Kommunestyrets vedtak i møte 27.05.2025:

1. Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 vedtas i henhold til plan- og bygningsloven § 11-15 med følgende dokumenter:
 - Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 versjon 24.4.2025
 - Plankart versjon 24.4.2025
2. Kommunestyret ber om at kulturminneplanen - kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 rulleres i neste valgperiode.

Bakgrunn

Klima- og miljødepartementet, Riksantikvaren og fylkeskommunen har hatt en pågående satsning for styrking av kommunal kulturminnekompetanse. Målet er at flest mulig kommuner skal ha egne kommunedelplaner for kulturminner med

tilhørende bestemmelser og retningslinjer. Dette er begrunnet med at oversikt over kulturminner og kunnskap om lokalhistorie er viktig for god forvaltning og formidling av kulturminnene. Kulturminneplanen skal være et godt styringsverktøy for kommunen, og gi grunnlag for stedsutvikling, næringsutvikling og styrking av lokal identitet. Kulturminner er en ikke-fornybar ressurs og planen skal bidra til at viktige kulturminner ivaretas for fremtiden.

Trysil kommune utarbeidet i perioden 2016-2018 en kulturminneplan som ble lagt fram for politisk behandling. I sluttbehandlingen ble planen utsatt. Trysil kommunestyre vedtok 20.06.2019: *Behandlingen av kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2018-2033 utsettes og ses i sammenheng med det kommende arbeidet og behandlingen av sentrumsplanen.*

Den 5.3.2024 ble sentrumsplanen (Områdeplan for Innbygda – Trysil sentrum) vedtatt. Det var derfor på tide å løfte kulturminneplanen til ny behandling. Siden det var gått så langt tid siden kulturminneplanen ble behandlet første gang ble det vedtatt i Hovedutvalg for drift og forvaltnings møte den 06.02.2025:

Forslag til kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036, versjon 16.1.25 med den endring at kapittel 14 Bestemmelser og retningslinjer flyttes og blir nytt kapittel 4, legges ut til offentlig ettersyn og sendes ut på høring, jf. lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 11-14.

Høringsfristen var den 28.mars 2025. Det kom inn 10 høringsinnspill.

Kronologisk om arbeidet med kulturminneplanen:

22.4.16: Tildeling av midler fra Hedmark Fylkeskommune og Riksantikvarent til kulturminneplanarbeid. Oppstart av planarbeidet og planprogram ble utarbeidet og lagt ut på høring.

9.5.17: Planprogram ble fastsatt av Formannskapet.

2017-2018: Skriveperiode. Innhenting og vurdering av aktuelle kulturminner, tekst, bilder og kartfesting. Medvirkning fra historielag og referansegruppen.

4.9.18: Kulturminneplan lagt ut på 1. gangs høring. Høringsutkastet ble behandlet i Hovedutvalg for oppvekst og kultur, og det ble orientert om i Hovedutvalg for forvaltning og teknisk drift. Planen ble vedtatt lagt ut på høring med 6 ukers høringsfrist.

4.9.18 og 17.10.18: Det ble holdt to åpne folkemøter med informasjon om kulturminneplanen og muligheter for å stille spørsmål. Berørte grunneiere ble invitert, samt annonse på hjemmeside og Trysilposten.

05.03.19: Et revidert forslag til Kulturminneplan ble lagt ut til 2. gangs begrenset høring, slik at de berørte parter fikk uttale seg på nytt, med ny høringsfrist 8.4.19.

20.06.2019: Vedtak i Kommunestyret:

Behandlingen av kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2018-2033 utsettes og ses i sammenheng med det kommende arbeidet og behandlingen av sentrumsplanen.

5.3.2024: Sentrumsplanen (Områdeplan for Innbygda – Trysil sentrum) ble vedtatt.

6.2.2024: Ny arbeidsgruppe oppdaterte kulturminneplanen. Arbeidsgruppen: Tone Odden (biblioteksjef), Ida Nilsen Hidle (arealplanlegger), Anne N. Sætre (kultursjef), Feste Nordøst v/Anja Øren Ryen. Den ble lagt fram til ny behandling. Hovedutvalg for drift og forvaltnings vedtok at den legges ut til offentlig ettersyn og sendes ut på høring.

06.02.2025-28.3.2025: Planen har ligget ute til offentlig ettersyn og har blitt sendt ut på høring til aktuelle høringsinstanser og grunneiere, samt annonsert på hjemmeside og i avisen.

Vurdering

Formålet med en kulturminneplan er å ivareta og forvalte kulturminner og kulturmiljøer på en systematisk og langsiktig måte. Dette gjøres for å sikre at viktige deler av vår historie, identitet og kulturarv blir bevart for fremtidige generasjoner.

Planen fungerer som et verktøy for kommunen til å prioritere og ta beslutninger om hvordan kulturminner skal beskyttes og brukes. Kulturminneplanen samler informasjon om viktige kulturminner i Trysil og sikrer at vi tar vare på historiske bygg og objekter. Immaterielle kulturminner er ikke med i denne planen.

Trysil kommune har et vidt spekter av kulturminner, fra spor etter steinalderbosetninger til turishytter bygget i moderne tid. Ofte er det slik at det som definerer oss som sted ikke er så synlig og tydelig for oss, noen ganger er det først når noe forsvinner at vi innser at det hadde betydning. Kulturminneplanen vil være et verktøy for å kunne sikre god forvaltning og formidling av kulturminnene.

I arbeidet med kulturminneplanen har vi hatt befaringer i kommunen. Vi har samarbeidet med grunneiere, historielag og interesserte privatpersoner for å kartlegge og registrere ulike kulturminner. Alle innspill vi har fått er tatt vare på og arkivert, og de kulturminnene som ikke er med i denne første planen er kjent for oss og vil kunne komme med i betraktning når planen skal revideres i framtida. Det har vært krevende å begrense omfanget av planen, og det er dessverre ikke plass til alle kulturminnene som har blitt spilt inn. Denne planen er ikke en komplett oversikt over alle kulturminner i Trysil, men det har blitt gjort et utvalg basert på visse kriterier for verdivurdering og utvalgte hovedområder.

De aller fleste kulturminner fra nyere tid består av bygninger og det kulturlandskapet de er en del av. Mesteparten av denne kulturarven forvaltes etter Plan- og bygningsloven i kommunene. Bare en brøkdel av kulturminner i Norge fra nyere tid er vernet gjennom fredning og forvaltet i henhold til kulturminneloven, og ingen i Trysil. Som planmyndighet har derfor kommunene ansvar for bevaring og videreutvikling av store kulturhistoriske verdier. For å ivareta denne viktige ressursen er det nødvendig å ha god innsikt i, og oppdatert kunnskap om, hvilke kulturminner som er viktige i den enkelte kommunen og hva som skal til for å ta vare på dem.

Planen er bygd opp med følgende hovedkapitler:

- 1) De verdifulle kulturminnene
- 2) Bakgrunn og formål
- 3) Kulturminnevern
- 4) Bestemmelser og retningslinjer
- 5) Arkeologiske kulturminner
- 6) Skogdrift og tømmerfløting
- 7) Jordbruk og setring
- 8) Finnekultur
- 9) Bygninger og bygningsmiljø
- 10) Samferdsel
- 11) Tekniske og industrielle anlegg
- 12) Krigsminner
- 13) Ski- og reiseliv
- 14) Oversiktskart kulturminner- og miljø

15) Handlingsprogram 2025-2029

16) Litteraturliste

Endringer i plandokumentet etter høringen

Høringsfristen var den 28.mars 2025. Det kom inn 10 høringsinnspill.

En grundig oversikt og vurdering av de 10 høringsinnspillene med merknadsbehandling er vedlagt.

I tillegg er kapittel 14 Bestemmelser og retningslinjer flyttet til nytt kapittel 4 slik vedtaket i Hovedutvalget sa.

Et utdrag av innspillene som har ført til endringer i planen etter høringen gjengis her:

Høringsinnspill	Endringer
Landbruksavdelingen i Trysil kommune Objekt F10 jordkjellere, er tilknyttet hensynssone H570_22. Denne hensynssonen ligger feil, og dekker ikke noen av de omtalte jordkjellerne. Merknaden inneholder et kart med forslag om ny avgrensning av hensynssone.	Hensynssonen er tatt ut av plankartet med bakgrunn i usikkerhet omkring avgrensning. I stedet er det lagt til et punkt i handlingsprogrammet for å få kartfestet plassering av jordkjellerne slik at de kan få hensynssone ved neste rullering av plan.
Destinasjon Trysil SA Ønskelig at alle gamle hus i sentrum blir merket med historiske skilt (på norsk og engelsk) med kort tekst.	Ideen om å sette opp skilt på historiske bygninger for å formidle kunnskap om disse er god. «De historiske blå skiltene» bør vurderes. Dette legges inn i handlingsprogrammet.
Engerneset vel Engerneset vel ønsker at deres fløteranlegg ved Engerneset samfunnshus inkluderes i kulturminneplan. Fløteranlegget består av: fløterkoie, Norges minste utedo, smie, båthus med fløterbåt, og er en viktig del av historien og næringslivet. Hele anlegget er samlet og satt opp på dugnad av Engerneset vel.	Fløteranlegget er innarbeidet i planen. Ikke hensynssone i denne omgang.
Anders Nyhuus Grotøybrua bør inn som eget objekt under samferdsel. Brua har en spesiell historie, og er blant Trysil eldste i sitt slag, dog ikke med hele sin historie i Trysil da den ble bygget i 1903 som Imsbrua i Østerdalen. Her stod den fram til 1939. I 1942 var den på plass der den står i dag.	Grotøybrua er tatt inn som et nytt objekt og beskrives i planen. Ikke hensynssone i denne omgang.
Sven Pettersen Folkets Hus Skåret har historisk kontekst tilknyttet Ljørdalskonflikten, og bør vernes og få	Folkets Hus Skåret er tatt inn som nytt objekt i kulturminneplanen, og Ljørdalskonflikten omtales i

hensynssone. Slaget i Bjønnåsen er en av flere betydningsfulle sosiale kamper og milepeler i Norges historie. I dagens samfunn var konflikten i Skåret/Ljørdalen/Støa en av hovedårsakene til at vi i dag har et trepartssamarbeid (LO/NHO og myndighetene) for ordnede lønns og arbeidsvilkår og stabilitet i et solidarisk velferdssamfunn. Mange bruker i dag den Nordiske modellen i sine lands velferdspolitik. Denne historisk politiske hendelsen på både godt og vondt, bør bli et besøksobjekt i reiselivs- og forskningssammenheng. Unikt er/var det også at konflikten motpart var et svensk bolag som skapte mellomnasjonale komplikasjoner.	tilknytning til dette. Huset får ikke hensynssone i denne omgang.
Håkon Bakken Næringsaktivitet på Holmen, objekt F9, er nå skogbruk, da det tidligere småbrukstunet er blitt fritidseiendom. Fiske i Tørbergsjøen har vært matauk i tidligere tider, nå kun som fritidssysse. Jordbruksarealet på vestre del av Holmen (nord og sør for tunet) ble tilplantet med skog tidlig på 1980-tallet. Inntil da var det produksjon av gress/høy og poteter. Litt tidligere var det også jordbruksproduksjon på østre del av Holmen. Også andre eiere på Holmen hadde jordbruksdrift på den tid. Finnes tradisjon med midlertidige gravplasser er godt dokumentert, og sagnet sier at en kvinne har vært (midlertidig) gravlagt på Holmen. Dette er uansett et interessant kulturhistorisk minne. Det foreslås hensynssone på hele Holmen, noe Bakken ikke mener er hensiktsmessig. Holmen har hatt, og har, ulik næringsaktivitet som ikke forstyrrer gravplassen. Frykter for begrensninger for annen aktivitet med en slik vid hensynssone. Er imidlertid positiv til at gravplassen får et punktvern. Denne ligger ikke på det høyeste punktet på Holmen, men noe sørover ved en sten kalt «Kerringsten».	Hensynssonen reduseres til å kun omfatte gravplassen.

På bakgrunn av arbeidet som ble gjort fram til 2019, og med oppdateringene som er gjort før og etter siste høringsrunde, vurderes det at Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 er godt gjennomarbeidet og vil fungere som et godt verktøy.

Økonomiske konsekvenser

Ingen direkte økonomiske konsekvenser. Tiltak i handlingsplanen må gjøres innenfor budsjett eller det må vedtas som egne tiltak i budsjettprosessen hvis det kreves midler.

Administrative konsekvenser

Handlingsplanen viser til tiltak det skal jobbes videre med.

Kulturavdelingen vil arbeide med formidling av kulturminner og å gjøre kunnskapen i kulturminneplanen kjent. Plan- og byggesaksbehandlere skal følge opp planen ved behandling av arealplaner og byggesaker som berøres av hensynssonene.

Forankring i kommuneplanens samfunnsdel

I kapittelet om Visjon og verdigrunnlag s. 10 står det: -Trysils viktigste ressurs er de menneskene som bor her, deres kunnskap, kultur og tradisjoner.

Innsatsområde 1 ATTRAKTIVT & FRAMTIDSRETTE: Mål: Trysil fortsetter å utvikle seg som et attraktivt helårs reisemål i et bærekraftperspektiv:

- Vi legger gode planer for langsiktig forvaltning av natur- og kulturressurser gjennom god og bevisst besøksforvaltning

Mål: Trysil har et kompakt og levende kommunesentrum, og grendesentre med gode bo- og miljøkvaliteter:

- Vi utvikler Trysil som et attraktivt sted med et godt bomiljø og med vekt på grønnsstruktur, arkitektur, kulturarv, handel, næring og sosiale møtesteder.

Mål: Trysil tar vare på og utvikler sine stedegne kvaliteter innen kultur og natur:

- Vi skal styrke kunnskapen om natur, naturmangfold, kulturlandskap og kulturarv i Trysil, og legge kunnskapen til grunn i all forvaltning

Konsekvenser for folkehelsen

Vanskelig å finne direkte konsekvenser for folkehelsen

Konsekvenser for bostedsattraktivitet

Attraktivitetsmodellen fra Telemarksforskning synliggjør hva som skal til for å skape vekst i befolkning og arbeidsplasser, og hva vi kan gjøre lokalt for å påvirke vår attraktivitet. De tre områdene bostedattraktivitet, bedriftsattraktivitet og

besøksattraktivitet kan igjen deles opp i områdene: areal og bygninger, lokale tilbud, omdømme og stedlig kultur og identitet. Kulturminneplanen bidrar i høyeste grad til å gi økt fokus på dette og vil kunne bidra til å skape en positiv utvikling for bostedsattraktivitet.

Konklusjon

Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 vedtas i henhold til plan- og bygningsloven § 11-15 med følgende dokumenter:

- Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 versjon 24.4.25
- Plankart versjon 24.4.25

Alternativ til kommunedirektørens innstilling

Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2025-2036 vedtas ikke.

Alternativet vil medføre at Trysil kommune ikke har noen kulturminneplan og ikke noe vern av utvalgte kulturminner. Trysil kommune vil mangle et verktøy og kunnskapsgrunnlag i vurderingen av bevaring av kulturminner i Trysil.